

**Monta polkua
yhteiskunnalliseen
yrittämiseen**

Toimittaja: Sari Vilminko

Kirjoittajat: Antti Honkarinta, Terhi Laine, Salla Lehto, Kimmo Nekkula, Sari Vilminko

Visuaalinen suunnittelu ja taitto: FixUI Oy

Yhteiskunnallinen yrittäjyys Oulun seudulla -projekti

Diakonia-ammattikorkeakoulu Oy

Sisällysluettelo

Esipuhe	4
Johdanto	5
1. Yritysten yhteiskuntavastuu	7
2. Yrityksen perustaminen	9
3. Liikeidea	10
4. Liiketoimintasuunnitelma	10
5. Yritystoiminnan luvanvaraisuuden selvittäminen	10
6. Rahoitus	11
6.1 Oma pääoma	11
6.2 Vieras pääoma	11
6.3 Pääomasijoitukset	11
6.4 Starttiraha	11
6.5 Maaseudun yritysrahoitus	12
6.6 Joukkorahoitus	12
7. Yritysmuodot ja valinta	13
7.1 Osuuskuntalain uudistuminen	13
8. Yrittäjänä toimiminen	14
9. Yhteiskunnallisen yrityksen timanttimalli	16
9.1 Yhteiskunnallisen hyvän tuottaminen	16
9.2 Rajoitettu voitonjako	16
9.3 Läpinäkyvyys ja vaikutusten osoittaminen	17
9.4 Ympäristö- ja terveyshaittojen minimoiminen	17
9.5 Henkilöstön työhyvinvointi	18
9.6 Asiakaslähtöisyys ja suhde lähiyhteisöihin	19
10. Mitä yhteiskunnallinen yritys on ja mitä se ei ole	21
11. Miten yhteiskunnallinen yritys syntyy	21
11.1 Säätiöiden perustamat yhteiskunnalliset yritykset	21
11.2 Yhdistysten perustamat yhteiskunnalliset yritykset	22
11.3 Yksityisten ihmisten perustamat yhteiskunnalliset yritykset	22
12. Yhteiskunnallisen yrityksen liikeidea	22
13. Yhteiskunnallinen yritys – VillaNuttu Oy	24
14. Suomalaisen Työn Liiton Yhteiskunnallinen yritys-merkki	26
14.1 Merkin hyödyt yritykselle ja asiakkaalle	26
14.2 Yhteiskunnallinen yritys merkin myöntämiskriteerit	26
14.3 Merkin hakeminen	28
Yhteiskunnallinen yritys-merkin hakeminen pähkinänkuoressa	29
15. Qlu Oy - Esteetön kuunteluympäristö on kaikkien oikeus	30
16. EU-politiikka	33
17. Rahoituksen kohdentaminen	33
18. Sosiaalisten kriteerien käyttö julkisissa hankinnoissa	34
18.1. Sosiaalisesti vastuulliset julkiset hankinnat	34
18.2 Vastuulliset hankintakriteerit Oulun kaupungin hankinnoissa	36
19. Yhteiskunnalliseen yritystoimintaan liittyvä tutkimus	38
Lopuksi	39
Lähteet	40
Internet-lähteet	40
Kirjallisuus	41

Suomalaisen yhteiskunnan palvelujärjestelmä on murroksessa. Yhteiskunnalliset yritykset ovat osoitus palvelujärjestelmän monipuolistumisesta. Yhteiskunnallinen yritys on arvosidonainen liiketoimintamalli, joka hakee innovatiivisia ja asiakaslähtöisiä tapoja tuottaa palveluita. Tavoitteena on tuottaa positiivisia yhteiskunnallisia vaikutuksia liiketoiminnan avulla.

Diakonia-ammattikorkeakoulu (*Diak*) on valtakunnallinen hyvinvointialojen korkeakoulu, jonka yhtenä toimintaa ohjaavana arvona on sosiaalinen oikeudenmukaisuus. Tämän vuoksi on luontevaa, että yhteiskunnallinen yritystoiminta ja sen kehittäminen on osa Diakin toimintaa.

Yhteiskunnallisen yritystoiminnan edistäminen on yksi Diakin kärkialueista. Näin ollen Diakilla on myös osaamispääomaa tällä alueella. Tällä hetkellä kehitämme yhteiskunnallista yritystoimintaa paitsi Oulun seudulla myös Etelä-Savossa. Aiemmin Diakilla on ollut kehittämisshanke myös pääkaupunkiseudulla. Diak on ollut aktiivinen toimija yhteiskunnallisen yritystoiminnan tutkijaverkostoissa kansallisesti ja kansainvälisesti.

Käsillä oleva opas **”Monta polkua yhteiskunnalliseen yrittämiseen”** on odotettu ja hyödyllinen käsikirja niin yhteiskunnallista yritystoimintaa pohtivalle yrittäjälle, oppilaitoksille sekä kenelle tahansa asiasta kiinnostuneelle.

Helsingissä 1.3.2014

Terhi Laine
Johtaja
Diakonia-ammattikorkeakoulu

Yhteiskunnallinen yritys on liiketoimintamalli, jossa yhdistyvät liiketoiminta ja yhteiskunnallisten positiivisten vaikutusten tuottaminen.

Tämä kirjanen on laadittu avuksesi yhteiskunnalliseen yrittäjyyteen perehtymisessä. Se käsittelee myös pintapuolisesti yleistä yrityksen perustamiseen ja yritystoimintaan liittyvää asiaa johdantona yhteiskunnalliselle yrittämiselle.

Olitpa sitten yritystoimintaa suunnitteleva tai jo yrittäjänä toimiva, voit löytää oivalluksia yhteiskunnallisen yrityksen liiketoimintamalliin, yrittäjyyden monimuotoisuuteen ja yhteiskunnallisten arjen innovaatioiden liiketoimintamahdollisuuksiin.

Oppilaitoksissa materiaalia voidaan hyödyntää opetuksessa ja kirjasen avulla opiskelijat pääsevät tutustumaan yhteiskunnalliseen yritystoimintaan.

Materiaali soveltuu myös hyvin yritysneuvojen ja muiden neuvontapalveluja tuottavien tahojen neuvonta- ja tukimateriaaliksi. Kunnalliset ja yhdistystoimijat voivat ammentaa materiaalista ideoita palveluiden tuottamiseen liiketoimintana.

Tämä kirjanen on osa Diakonia-ammattikorkeakoulun ”Yhteiskunnallinen yrittäjyys Oulun seudulla” – projektin toimintaa, jossa tehdään yhteiskunnallista yrittäjyyttä tunnetuksi ja näkyväksi Oulun seudulla ja Pohjois-Pohjanmaalla. Projekti käynnistyi 1.4.2013 ja päättyi 31.12.2014. Projektia rahoittavat *EAKR/Pohjois-Pohjanmaan liitto*, *Oulun kaupunki* ja *Diakonia-ammattikorkeakoulu*. Projektin toiminta keskittyy Oulun seudulle ja Pohjois-Pohjanmaalle, joten osa esitetystä vinkeistä, esimerkeistä ja näkökulmista keskittyy alueellemme.

A cartoon illustration of a man with short brown hair, wide green eyes, and a surprised expression. He is wearing a white t-shirt with a large orange carrot necklace. The background is a solid teal color.

Hei! Olen Markku Porkkana ja pyörityn omaa lounasravintolaani. Opastan myös sivutoimisesti yrittäjäksi haluavia ihmisiä. Ehkäpä juuri sinä haluat yrittäjäksi?

Tiesitkö, että Suomessa toimivien yhteiskunnallisten yritysten liikevaihto on yhteensä reilut 330 milj. euroa ja ne työllistävät yli 5000 ihmistä?

**Yhteiskunnallinen
yrittäjyys on bisnestä,
jossa on sydän mukana!**

1. Yritysten yhteiskuntavastuu

Kestävä kehitys ja yritystoiminnan muuttuvat haasteet sekä yritysten yhteiskuntavastuu ovat tuoneet yritysten kehittämiseen ja johtamiseen omat ulottuvuutensa. Vastuullinen ja eettinen johtaminen ovat saaneet vahvaa roolia yritysten johtamisstrategioina. Yritysten yhteiskuntavastuu (*Corporate Social Responsibility, CSR*) jaetaan tavallisesti kolmeen osa-alueeseen: *taloudelliseen, ekologiseen ja sosiaaliseen vastuuseen*.

Yritys vaikuttaa sidosryhmiinsä taloudellisesti esimerkiksi maksamalla palkkaa työntekijöille ja veroa kunnalle ja valtiolle. Yrityksen ekologisiin vastuisiin kuuluvat energian säästö ja ilmastomuutoksen torjunta. Yrityksen sosiaalisia vaikutuksia ovat esimerkiksi korkea asiakastyytyväisyys, henkilöstön työhyvinvointi ja turvallisten tuotteiden ja palveluiden tarjoaminen.

Yrityksen yhteiskuntavastuu käsitteelle esiintyy useita samaa tarkoittavia nimityksiä: esimerkiksi vastuullinen yrittäjyys, yritysvastuu ja kestävä kehitys – käytännössä puhutaan kuitenkin hyvin usein samoista asioista.

Yritysten yhteiskuntavastuullisuudelle tunnusomaisia piirteitä ovat mm. toimet, jotka hyödyttävät työntekijöitä ja muita yrityksen sidosryhmiä sekä ympäristöä; sellaiset vapaaehtoiset toimet, jotka ylittävät lainsäädännölliset ja sopimusperusteiset vaatimukset; toiminnan avoimuus ja läpinäkyvyys; taloudellisen, sosiaalisen ja ympäristövastuun samanaikainen huomioiminen; vastuullisuus osana liiketoiminnan strategista toteuttamista.

Mielenkiintoisia esimerkkejä löytyy FIBS yritysvastuuverkoston sivuilta osoitteesta:

♥ www.fibsry.fi/fi/teemat/kestavan-kehityksen-strategiat

Esimerkkien joukossa on myös *Yhteiskunnallinen yritys* –merkin saanut yritys.

Lähteitä:

GRLI-verkosto (Globally Responsible Leadership Initiative)

<http://www.grli.org/>

Suomen Yrittäjät

<http://www.yrittajat.fi/fi-FI/yritystoiminnanabc/yhteiskuntavastuu/>

Vastuullinen yrittäjyys pk-yrityksissä, käytännön esimerkkejä

http://www.tem.fi/files/32542/Vastuullinen_yrittajyys_pkyrityksissa.pdf

Yritysvastuun raportoinnin ensiaskeleet, tietopaketti pk-yrityksille

http://www.tem.fi/files/32543/Yritysvastuun_raportoinnin_ensiaskeleet.pdf

Yritysvastuuverkosto FIBS

<http://www.fibsry.fi/fi/>

Moi Markku! Oon Sade, 19v ja haaveilen oman käsityöyrityksen perustamisesta.

Olisikohan minusta yrittäjäksi..

Mukava tutustua Sade!
Tukea ja apua yrityksen perustamiseen saat monelta taholta. Esimerkiksi oma yritykseni sai alkukipinänsä Yritystakomolta.

2. Yrityksen perustaminen

Moni meistä suunnittelee yrittäjäksi ryhtymistä jossain elämänvaiheessa. Motivaattorina yritystoiminnan käynnistämiseksi voi olla esimerkiksi perheen yritystoiminnan jatkaminen, harrastustoiminnasta herännyt kipinä yrittämiseen, hyvästä tuote- tai palveluideasta lähtevä ajatus tai halu vaikuttaa yhteiskuntaan. Motivaatiotekijöitä ja kipinöitä yrittäjäksi ryhtymiseen on yhtä monta kuin on yrittäjääkin. Jokainen yrittäjä on persoonallinen samoin jokainen yritys.

Suomi on yrittäjämyönteinen maa ja tukea yrityksen perustamiseen sekä yritystoimintaan löytyy useista eri lähteistä. Seuraavassa on listattu muutamia vinkkejä tuen etsimiseen.

Uusyrityskeskukset:

www.uusyrityskeskus.fi

Uusyrityskeskukset tarjoavat maksutonta neuvontaa aloittaville yrittäjille.

Verkkopalvelusta löydät hyödyllistä tietoa ja materiaaleja, mm. Aloittavan yrittäjän perustamisoppaan: www.perustamisopas.fi

Yhteisölliset palvelut aloittavalle yrittäjälle:

Useissa kaupungeissa toimii esimerkiksi yritystakomoita tai vastaavia yhteisöllisiä julkisin varoin tuettuja paikkoja aloittaa ja kehittää yritystoimintaa.

Oulun seudulla aloittavien yrittäjien kohtaustapaikkana toimivat mm.

Business Kitchen: www.businesskitchen.fi

Oulun Yritystakomo: www.yritystakomo.fi

Yritys-Suomi Verkkopalvelu:

www.yrityssuomi.fi

Palvelusta saat tietoa yrityksen perustamiseen, kehittämiseen ja kasvuun.

Yrittäjyystesti:

Käy tekemässä Finnveran yrittäjyystesti osoitteessa: www.finnvera.fi/static/yritystestit/

Yrittäjäjärjestöt:

Suomen Yrittäjät: www.yrittajat.fi

Nuoret Yrittäjät: www.nuoretyrittajat.fi

Pohjois-Pohjanmaalla yrittäjiä palvelevat Pohjois-Pohjanmaan yrittäjät:

www.yrittajat.fi/fi-FI/pohjoispohjanmaanyrittajat ja sen paikalliset yhdistykset.

3. Liikeidea

Yrityksen liikeidea vastaa kysymyksiin Mitä? Kenelle? Miten? Liikeidean innovointiin, suunnitteluun, kehittämiseen ja testaamiseen kannattaa panostaa ja sitä kannattaa tarkastella erityisesti asiakkaiden näkökulmasta. Yrityksen menestymisen kannalta on tärkeää, että asiakkaat ovat valmiita maksamaan tuotteista. Liikeideoita löytyy myös mm. Suomalaisen Työn Liiton Avainklubi-palvelusta: www.avainklubi.fi

♥ Lähde ja lisätietoa:

www.perustamisopas.fi/sites/perustamisopas.fi/files/Perustamisopas_2014_web.pdf

4. Liiketoimintasuunnitelma

Liiketoimintasuunnitelma kuvaa, miten liikeideaa lähdetään käytännössä toteuttamaan. Se on suunnitteluväline yrittäjälle itselleen, mutta myös neuvotteluväline rahoittajien, liikekumppaneiden ja muiden sidosryhmien suuntaan. Liiketoimintasuunnitelmaan tiivistetään yrityksen liikeidea, osaaminen, tuotteet ja palvelut, hinnoittelu, asiakkaat, markkinat, kilpailijat, oman yrityksen toiminta sekä talouden suunnittelu.

Käteviä työvälineitä liiketoimintasuunnitelman tekemiseen löytyy internetistä, esimerkiksi:

www.liiketoimintasuunnitelma.com

Yritys-Suomen liiketoimintasuunnitelmatyökalut aloittavalle ja jo toimivalle yritykselle

www.lts.yrityssuomi.fi/rest/index

♥ Lähde ja lisätietoa:

www.perustamisopas.fi/sites/perustamisopas.fi/files/Perustamisopas_2014_web.pdf

5. Yritystoiminnan luvanvaraisuuden selvittäminen

Suomessa vallitsee elinkeinovapaus, mutta tietyille toimialoille tarvitaan viranomaislupia. Ennen yritystoiminnan aloittamista on aina tärkeää tarkistaa toiminnan luvanvaraisuus.

♥ Luvista löydät lisätietoa Yritys-Suomi -palvelusta osoitteesta: www.yrityssuomi.fi

6. Rahoitus

Aloittava yritys kartoittaa rahoituksen tarvetta ja lähteitä rahoituslaskelmassa. Yritystoiminnan käynnistämiseen saatetaan tarvita ulkopuolista rahoitusta, mutta tarve vaihtelee tapauskohtaisesti yrityksen toiminnan luonteesta ja valitusta yhtiömuodosta riippuen.

6.1 Oma pääoma

Osa yrittäjäksi ryhtyvistä käyttää omia säästöjä tai muuta omaa pääomaa yritystoiminnan käynnistämiseen. Yrittäjän omia säästöjä, työkaluja tai koneita kutsutaan omarahoitukseksi. Yleensä lainanantajat edellyttävät noin 20 %:n omarahoitusosuutta ennen kuin voivat harkita lainan myöntämistä.

6.2 Vieras pääoma

Yritystoiminnan käynnistymisvaiheessa saatetaan tarvita ulkopuolista rahoitusta eli vierasta pääomaa. Lainarahoitusta myöntävät pääasiassa liikepankit sekä erityisrahoitusyhtiö Finnvera www.finnvera.fi.

6.3 Pääomasijoitukset

Pääomasijoittaja (businessenkeli tai pääomasijoitusyhtiö) sijoittaa kohdeyritykseen rahaa omistusosuutta vastaan (tyypillisesti alle 50 % osakkeista).

6.4 Starttiraha

Starttiraha on harkinnanvarainen tuki, jota voidaan myöntää päätoimisen yritystoiminnan käynnistysvaiheessa turvaamaan uuden yrittäjän toimeentuloa ja se on verollista tuloa. Starttirahaa haetaan työ- ja elinkeinotoimistolta verkkopalvelussa tai työ- ja elinkeinoministeriön lomakkeella, jossa selvitetään mm. yrityksen toiminta- ja rahoitussuunnitelma.

Työ- ja elinkeinotoimisto tekee päätöksen starttirahan myöntämisestä ja päätöstä tehdessä otetaan huomioon mm. alan yritysten kilpailutilanne ja uuden yritystoiminnan tarve.

Starttirahaa koskevat säännökset ovat julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetussa laissa sekä julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetussa valtioneuvoston asetuksessa.

♥ Lähde ja lisätietoja starttirahasta:
www.mol.fi/mol/fi/04_yrittaminen/05_starttiraha/

6.5 Maaseudun yritysrahoitus

Leader-toimintaryhmä on rekisteröity maaseudun kehittämissyhdistys, jonka toimintaa rahoittaa maa- ja metsätalousministeriö. Suomessa toimii yhteensä 55 toimintaryhmää. Leaderin kantavia ajatuksia ovat:

- Alhaalta ylöspäin-periaate
- Uusien toimintatapojen ja menetelmien kokeilu
- Resurssien kokoaminen verkostoitumalla
- Erityisesti naisten ja nuorten työmahdollisuuksien ja elinolosuhteiden parantaminen
- Kestävä kehitys
- Kansainvälistyminen sekä alueiden välinen yhteistyö

Leader-toimintaryhmät rahoittavat yleishyödyllisiä ja elinkeinotoimintaa edistäviä hankkeita sekä yritystukia.

♥ Lisätietoa Leader-toiminnasta internet-osoitteesta:
www.maaseutu.fi/fi/index/leader/toimintaryhmat.html

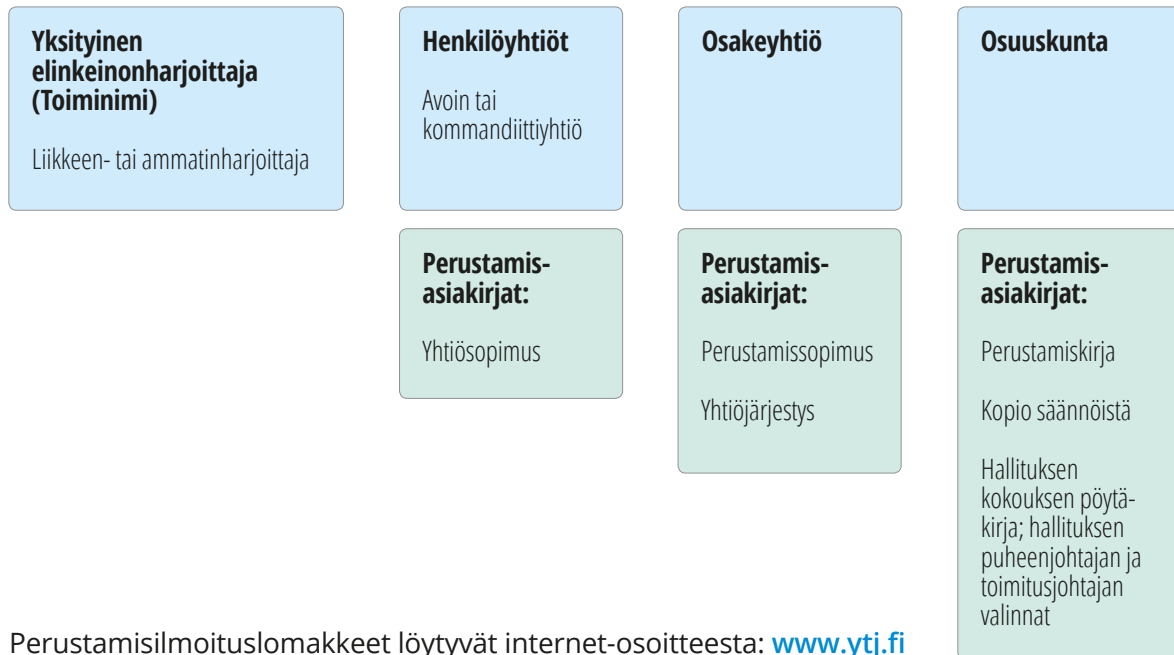
6.6 Joukkorahoitus

Joukkorahoitusta käytetään mm. hyväntekeväisyyteen, elokuvien teon rahoittamiseen ja nykyisin myös start-up yritysten rahoittamiseen. Start-up yritykset hankkivat rahoitusta yksityisiltä sijoittajilta ja antavat vastineeksi yrityksen osakkeita. Jos ihminen haluaa tukea hyvänä pitämäänsä hanketta, sen voi tehdä useimmiten nettisivuston kautta.

Tunnetuimpia suomalaisia joukkorahoituspalveluja ovat pääomitusperusteiseen joukkorahoitukseen keskittyvät :

Venture Bonsai www.venturebonsai.com
Invesdor www.invesdor.com/en
Vauraus Suomi Oy www.vauraus.fi.

7. Yritysmuodot ja valinta

Perustamisilmoituslomakkeet löytyvät internet-osoitteesta: www.ytj.fi

♥ Lähde ja lisätietoa:

www.perustamisopas.fi/sites/perustamisopas.fi/files/Perustamisopas_2014_web.pdf

7.1 Osuuskuntalain uudistuminen

Uusi osuuskuntalaki tuli voimaan vuoden 2014 alusta. Uusi laki helpottaa mm. osuuskunnan perustamista ja hallintoa sekä edistää jäsen- ja sijoittajarahoitukseen hankintaa. Osuuskunta on käytännössä yhtä helppo perustaa kuin osakeyhtiö, sillä yksikin perustajajäsen riittää.

Osuuskuntien toimintamahdollisuuksia lisätään esimerkiksi keventämällä ja vähentämällä muotomääräyksiä sekä lisäämällä hallitusti sääntelyn tahdonvaltaisuutta esimerkiksi rahoitusjärjestelyjen helpottamiseksi.

Sääntelyn selkeytyminen helpottaa erityisesti pienten osuuskuntien toimintaa. Nykyisten osuuskuntien ei tarvitse uuden lain johdosta muuttaa toimintatapojaan. Uusi laki tarjoaa lähinnä uusia vaihtoehtoja toiminnan ja rahoituksen järjestämiseen.

♥ Lähde ja lisätietoja Oikeusministeriön tiedotteesta:

www.oikeusministerio.fi/fi/index/ajankohtaista/tiedotteet/2013/06/osuuskuntalakiuudistuuensivuodenalusta.html

8. Yrittäjänä toimiminen

Yrittäjäksi ryhtymistä ja yrittäjänä toimimista voi ajatella joko yhtenä elämänvaiheena tai jopa elämänurana. Yritystoiminnan ensimmäiset vuodet ovat yleensä ne haastavimmat. Tuoreella yrittäjällä on paljon uutta opittavaa, yritys täytyy saada kannattamaan taloudellisesti ja yrittäjänä toimiessaan täytyy hallita koko yrityksen toimintaa, ei vain yhtä osaa siitä.

Yksin ei kannata jäädä, vaan kannattaa käydä juttelemassa paikallisten yritysneuvojien kanssa, tavata kanssaryittäjiä ja verkostoitua esimerkiksi yrittäjäjärjestöjen ja kauppakamari-toiminnan kautta. Lisäksi on järkevää turvautua asiantuntijapalveluiden käyttöön esimerkiksi kirjanpidon osalta.

Internet on tärkeä kanava yrityksen tunnetuksi ja näkyväksi tekemiseen. Nykyään internet-sivujen tekeminen ja ylläpito on helppoa ja sosiaalinen media on tullut yhä suosittumaksi yritysten markkinointiviestinnässä.

Yrittäjyys ei ole ikäkysymys. Haluankin esitellä tuttavani Göranin, joka on oman yrittäjäkokemuksensa ansiosta auttanut alkuun nuoria yrittäjiä.

Meillä senioreilla on pitkä kokemus erilaisilta aloilta ja minusta on mielekästä auttaa nuoria yrittäjiä alkuun.

Yhteiskunnallisen yrittäjyyden tunnusmerkkejä

Avoimuus

Työhyvinvointi

**Ratkaisuja
yhteiskunnallisiin
ongelmiin**

**Positiivisten yhteiskun-
nallisten vaikutusten
tuottaminen**

Asiakaslähtöisyys

**Liiketoiminnan voitosta
suurin osa positiivisten
yhteiskunnallisten vai-
kutusten tuottamiseen**

Innovatiivisuus

**Paikallistalouden
tukeminen**

**Yhteiskunnallisen
vaikuttavuuden ja vaiku-
tuksen mittaaminen**

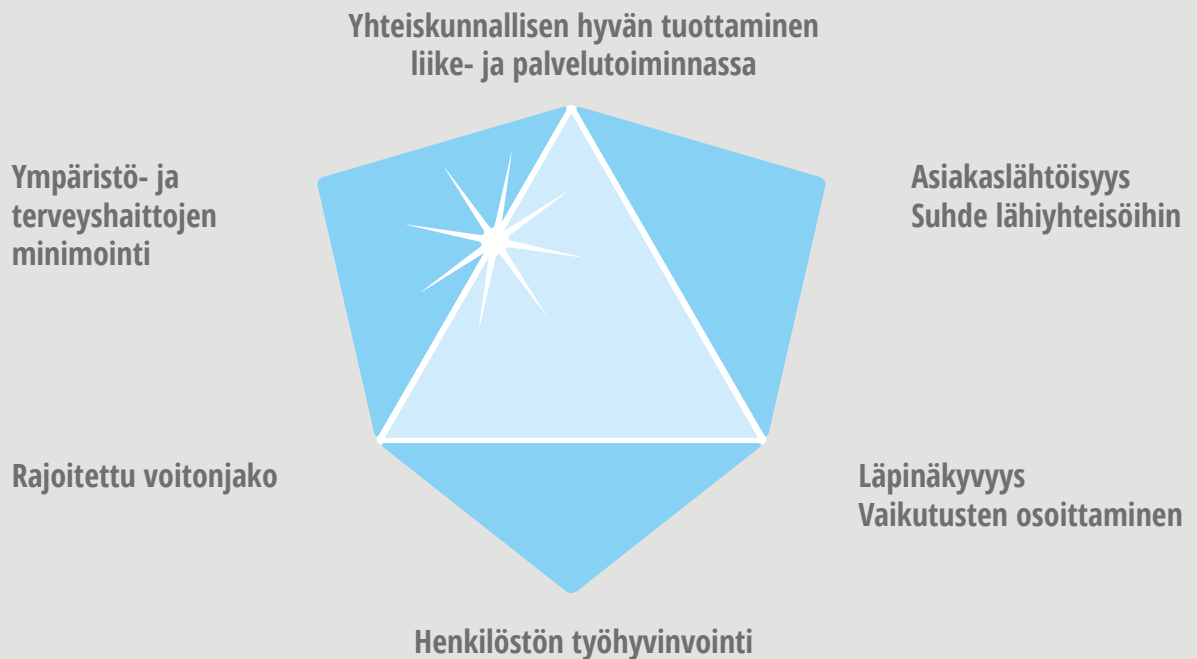
**Työntekijöiden
osallistuminen ja vai-
kuttaminen yrityksen
päätoimintaan**

Kestävä kehitys

**Heikossa
työmarkkina-asemassa
olevien työllistäminen**

**Vähähiilinen
talous**

9. Yhteiskunnallisen yrityksen timanttimalli

Yhteiskunnallisen yrityksen timanttimalli (Lähde: Suomalaisen Työn Liitto)

Yhteiskunnallinen yritys on liiketoimintamalli, jonka keskeisiä ydinajatuksia voi havainnollistaa Suomalaisen Työn Liiton timanttimallin avulla.

9.1 Yhteiskunnallisen hyvän tuottaminen

Yhteiskunnallisen hyvän tuottaminen edistää tai vahvistaa:

- sosiaalisten, sivistyksellisten ja taloudellisten perusoikeuksien toteutumista
- hyvinvointia ja terveyttä
- taiteita, kulttuuria ja kansanperinnettä
- harrastusurheilun, liikunnan ja nuorisotoiminnan mahdollisuuksia
- ympäristöllisesti tai muuten kestävästä kehitystä
- yhteisöllisyyttä ja yhteisöä

♥ Lähde: www.avainlippu.fi/yhteiskunnallinen-yritys

9.2 Rajoitettu voitonjako

Yhteiskunnallisten yritysten liiketoiminnan täytyy olla kannattavaa, jotta voittoa voidaan käyttää yhteiskunnallisen hyvän tuottamiseen. Yhteiskunnallinen yritys-merkin saaneet yritykset noudattavat toiminnassaan rajoitetun voitonjaon periaatetta.

Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että yritys ohjaa tekemästään voitosta yli puolet yhteiskunnallisen tehtävän hoitamiseen, toiminnan kehittämiseen tai hyvän tekeväisyyteen. Pääsääntö on, että yritys voi jakaa osinkoina omistajilleen alle puolet tilikauden voitosta.

Lähde: www.avainlippu.fi/yhteiskunnallinen-yritys

Esimerkkejä yhteiskunnallisten yritysten voiton kohdentamisesta:

Lasten Päivän Säätiö (Linnanmäki, Helsinki) käyttää voittovaroja lastensuojelutyöhön. **Ilolla Unelmatehdas Oy** (Espoo) ohjaa voittonsa ensisijaisesti parantamaan yrityksen mahdollisuuksia toimia palvelujen kehittäjänä ja työllistäjänä. **Lumituuli Oy** (Lumijoki) käyttää liiketoiminnasta saatavan voiton tuulivoimainvestointeihin. **Syötekeskus Oy** (Pudasjärvi) käyttää liiketoiminnasta saatavan voiton nuorisotyön kehittämiseen.

♥ Lähde: www.avainlippu.fi/liiton-merkit/yhteiskunnallinen-yritys/kaikki-merkkiyritykset

9.3 Läpinäkyvyys ja vaikutusten osoittaminen

Avointen ja läpinäkyvien toimintatapojen noudattaminen tarjoaa asiakkaille, rahoittajille ja muille sidosryhmille mahdollisuuden arvioida yrityksen toimintaa. Yritykset esimerkiksi viestivät liiketoiminnastaan, yhteiskunnallisesta vaikutavuudesta ja talouden tunnusluvuista internet-sivustoillaan, katso esimerkiksi Lumituuli www.lumituuli.fi/node/6 tai Diacor www.diacor.fi/hyvaa-tekeva-diacor/yritystiedot.html

9.4 Ympäristö- ja terveyshaittojen minimoiminen

Yritykset ja yksittäiset ihmiset voivat omalla toiminnallaan edistää vähähiilistä taloutta. Vähähiilisen talouden toteutumiseksi tarvitaan uudenlaisia yrityksiä, jotka ehkäisevät tai vähentävät liiketoiminnan negatiivisia vaikutuksia sekä jo olemassa olevien yritysten toimintatapojen kehittämistä.

Suomessa puhtaaseen teknologiaan eli cleantech-toimialaan panostetaan ja se kasvaa. EU-politiikassa vähähiilisen talouden edistäminen on nostettu keskei-

seksi teemaksi ja esimerkiksi 2014 – 2020 ohjelmakaudella se on koko ohjelman läpileikkaava teema, johon ohjataan 25 % kaikesta ohjelmakauden rahoituksesta.

Esimerkiksi Lumituuli Oy (Lumijoki) on ensimmäinen asiakkaidensa omistama tuulivoimayhtiö, joka tuottaa tuulivoimasähköä ja edistää sen käyttöä erilaisten hankkeiden kautta. Yrityksen tuottama sähkö on Ekoenergia-merkittyä. Lumituuli Oy:lle on myönnetty Yhteiskunnallinen yritys-merkki.

9.5 Henkilöstön työhyvinvointi

Työhyvinvointia voidaan työpaikoilla edistää arjen toiminnan sujumisessa ja välillä on tietysti aihetta myös juhlaan. Arjen työhyvinvointi syntyy mm. siitä, että työntekijät saavat palautetta tekemästään työstä, kokevat olevansa arvostettuja ja kokevat voivansa vaikuttaa päätöksentekoon. Työnantaja voi tukea työntekijöiden työhyvinvointia myös esimerkiksi tukemalla henkilöstön liikunta- ja kulttuuriharrastuksia tai järjestämällä työhyvinvointia edistävää toimintaa työpaikalla. Työhyvinvointi on työntekijän ja työntekijöiden yhteinen asia. Jokainen voi omalla toiminnallaan vaikuttaa työhyvinvointiin ja sujuvaan arkeen omalla työpaikallaan.

Työhyvinvointiin satsaaminen on työntekijälle kannattavaa pitkällä aikavälillä, sillä motivoitunut henkilökunta myös sitoutuu työyhteisöönsä tiiviimmin. Työn ilo saa näkyä ja työssä saa välillä olla myös hauskaa.

Yhteiskunnalliset yritykset ovat sitoutuneet lähtökohtaisesti työhyvinvoinnin edistämiseen. Esimerkiksi Diacor Terveyspalvelut Oy panostaa oman henkilökuntansa työhyvinvoinnin kehittämiseen ja on osallistunut Suomen Parhaat Työpaikat – tutkimukseen ja kilpailuun.

♥ Lisätietoa Suomen Parhaat Työpaikat -tutkimuksesta ja kilpailusta löydät osoitteesta: www.greatplacetowork.fi/index.php

Heippa! Olen Laura 29v ja toimin myyntipäällikkönä omassa yrityksessäni. Myyjien työ on fyysisesti kuluttavaa, joten hankin tiimilleni personal trainerit.

Meillä onkin ihan uusi vaihde silimässä nykyään!

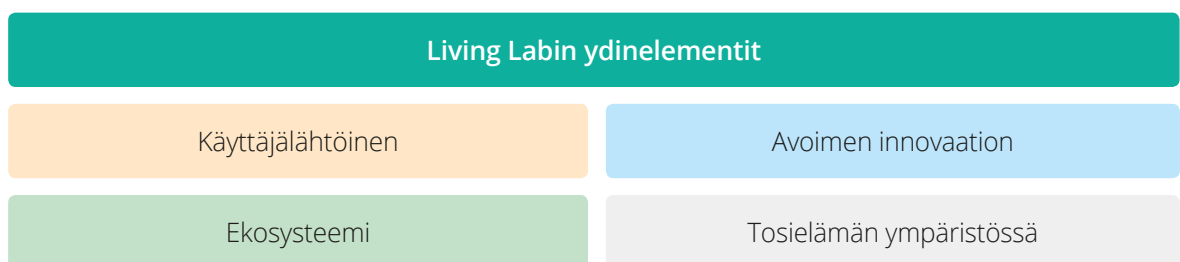

9.6 Asiakslähtöisyys ja suhde lähiyhteisöihin

Käyttäjä- ja asiakslähtöisyys on tärkeää yritysten kilpailukyvyllä ja käyttäjät voivat toimia sekä tiedon lähteinä että tuottajina uusia palveluja kehitettäessä tai olemassa olevia parannettaessa.

Käyttäjälähtöinen innovaatiotoiminta edistää käyttäjien tarpeisiin perustuvaa tuote- ja palvelukehitystä sekä yksityisellä että julkisella sektorilla. Innovointialustoina voivat toimia Living Labit tai muut vastaavat kehitysympäristöt. Living Lab on suomennettuna avoin, käyttäjälähtöinen innovaatioekosysteemi ja se toimii usein aluetasolla (kaupunki, kaupunginosa, kunta, kylä jne). Se yhdistää ihmiset, yritykset ja julkiset toimijat tutkimus- ja kehitystyöhön.

Living Lab määritelmä voidaan tiivistää neljään keskeiseen elementtiin:

(Orava, 2009)

Käyttäjälähtöisyys tarkoittaa käyttäjien osallistumista, osallistamista ja aktiivista roolia tki-toiminnassa. Avoin innovaatio mahdollistaa osallistumisen. Ekosysteemi on toimijoiden yhteistyöverkosto. Tosielämän ympäristössä käyttäjä elää arkeaan, asuu, työskentelee ja leikkii.

Esimerkkejä Living Labeista

Oulun Hiukkavaara Living Lab

Oulun Hiukkavaaraan valmistuu kaupunginosa noin 20 000 uudelle asukkaalle. Hiukkavaara on myös Living Lab -ympäristö, jossa yritykset, asukkaat, päättäjät ja tutkijat kohtaavat ja voivat yhdessä kehittää ja testata innovaatioita. Yksi pisimmälle edenneistä Hiukkavaaran hankkeista on RESCA (Renewable Energy Solutions in City Areas), jossa kehitetään keinoja uusiutuvan energian osuuden lisäämiseksi energiankäytössä.

♥ Lähde: www.businessoulu.com/fi/yrityksille/toimialat/cleantech/hiukkavaara-arctic-smart-city.html

Oulu Urban Living Labs – OULLabs

OULLabs-verkosto yhdistää yritykset, kehittäjät ja palvelun käyttäjät innovoimaan ja kehittä-

mään palveluja yhdessä käyttäjälähtöisesti. Esimerkkejä toiminnasta ovat mm. tulevaisuuden hyvinvointipalveluiden ideoiminen ja testaaminen, perheille suunnatun hyvinvointitapah-tuman ideointi, älykkään lääkedosetin soveltuvuuden arviointi kotihoidon tarpeisiin sekä matkailun virtuaaliportaalin käytettävyytestaus.

♥ Lähde: <http://www.oullabs.fi/oullabs/>

Käyttäjälähtöiseen suunnitteluun liittyy olennaisesti palvelumuotoilu. Palvelumuotoilu tarkoittaa käytännössä sitä, että käyttäjälähtöisiä palveluita innovoidaan, kehitetään ja suunnitellaan muotoilun menetelmin vastaamaan sekä käyttäjien tarpeita että liiketoiminnallisia tavoitteita. Palvelumuotoilu on uusien palveluideoiden ja – konseptien suunnittelua sekä olemassa olevien palveluiden kehittämistä asiakaslähtöisesti. Se on myös palveluprosessien ja – ympäristöjen suunnitteluväline.

Palvelumuotoilun käyttökohteita on lukemattomia ja sen soveltaminen eri toimialoilla yleis-tyy. Esimerkiksi sosiaali- ja terveysalalla tarvitaan nyt ja tulevaisuudessa asiakaslähtöisiä, saavutettavia, tehokkaita ja taloudellisia sosiaali- ja terveydenhuollon palveluita, joiden inno-vointiin, suunnitteluun ja kehittämiseen palvelumuotoilulla on annettavaa.

Hyvä esimerkki palvelumuotoilun käytöstä sosiaali- ja terveysalalta on esimerkiksi Tesso-leh-dessä 8.5.2013 julkaistu artikkeli siitä, miten Kuopiossa huomattiin, että sairaalan yhteis-päivystykseen tuli iäkkäitä, joiden ensisijainen ongelma oli turvallisuuden tunteen puute ja yksinäisyys, jopa jano tai nälkä. Havaitun ongelman tiimoilta käynnistettiin palvelumuotoilu-hanke, jossa aluksi tutkittiin miten käyttäjät kokevat käyttämänsä sosiaali- ja terveyspalvelut, mitä he niiltä odottavat ja kuinka heidän ongelmiinsa voitaisiin ratkaisuja etsiä. Asiakkaita haastateltiin ja toisaalla muun muassa sosiaali- ja hoivapuolen yksityisyrittäjiä koottiin saman pöydän ääreen.

Käyttöön otettiin palvelumuotoilussa hyväksi havaittu protoilu eli testattiin esimerkiksi sitä, että kotisairaanhoidajalla olisi mukanaan kannettava tietokone, jolla hän auttaisi ikäihmistä ottamaan Skype-yhteyden eri puolilla Suomea asuviin lapsiinsa. Sen lisäksi, että testattiin, voisiko tällaisesta tavasta vähentää yksinäisyyttä olla palvelutuotteeksi, kerättiin myös in-formaatiota siitä, onko sen kaltainen palvelu oikeasti järkevää. Mitä ikäihmiset siitä pitävät? Paljonko se maksaisi? Hankkisiko kaupunki palvelutuotteen yksityiseltä hoivayrittäjältä?

Tässäkin esimerkissä, kuten palvelumuotoilussa yleensä, on kysymys erilaisten vuorovaiku-tusprosessien ja kanavien muotoilusta, joiden avulla palveluita on mahdollista käyttää. Palve-lumuotoilussa otetaan huomioon myös tunteet, toiveet ja henkiset tarpeet. Kuopiossa eräs rouva sopi kotisairaanhoidajan kanssa, että tämä tuo hänelle joka päivä Iltalehden ja toiselle rouvalle järjestettiin hiustenlaittotuokio, sillä juuri se oli hänelle tärkeää. Palvelumuotoilun avulla voidaan löytää esimerkiksi kullekin sosiaali- ja terveyspalveluiden piirissä olevalle yksi-löllinen ja sopivin palvelupaketti.

10. Mitä yhteiskunnallinen yritys on ja mitä se ei ole

- ✓ Osakeyhtiö, osuuskunta tms., jonka toiminta-ajatus liittyy yhteiskunnallisen tai ympäristöllisesti kestäväen kehityksen mukaisen tavoitteen toteuttamiseen
- ✓ Kannattavaa, toimialariippumatonta, arvosidonnaista liiketoimintaa
- ✓ Arvosidonnainen liiketoimintamalli
- ✓ Voitosta yli puolet ohjautuu yhteiskunnallisen tehtävän hoitamiseen
- ✓ Innovatiivisia ja asiakaslähtöisiä tapoja tuottaa palveluita
- ✓ Avointa ja läpinäkyvää liiketoimintaa
- ✓ Kasvava liiketoiminnan malli
- ✓ Palvelumuotoilu meidän kaikkien hyväksi, pääroolissa ihmisten ja ympäristön hyvinvointi

- ✗ Ei ole yhtiömuoto
- ✗ Ei ole synonyymi sosiaaliselle yritykselle
- ✗ Ei saa muista yrityksistä poikkeavia tukia tai etuja
- ✗ Ei ole suunnattu tietylle toimialalle
- ✗ Ei ole omistuspohjaltaan rajoitettua

11. Miten yhteiskunnallinen yritys syntyy

Kuten kirjasen nimikin kertoo, yhteiskunnalliseen yrittäjyyteen on monta polkua. Yhteiskunnalliset yritykset voivat syntyä yksityisten ihmisten, yhdistysten, säätiöiden tai yritysten toimesta ja olla omistuspohjaltaan yksityishenkilöiden, yritysten, säätiöiden, yhdistysten tai näiden yhdistelmien omistamia.

11.1 Säätiöiden perustamat yhteiskunnalliset yritykset

Useilla säätiöillä on yhteiskunnallisesti vaikuttavaa liiketoimintaa. Suomessa yksi tunnetuimmista säätiöiden omistamista yhteiskunnallisista yrityksistä on Linnanmäki. Lasten Päivän Säätiö kerää varoja suomalaiselle lastensuojelutyölle Linnanmäen huvipuistoa ylläpitämällä ja kehittämällä. Linnanmäki käyttää Yhteiskunnallinen yritys-merkkiä.

Tiesitkö, että Lasten Päivän Säätiö on Linnanmäen huvipuiston historian aikana tukenut suomalaista lastensuojelutyötä kaikkiaan 87,9 miljoonalla eurolla?

♥ Lähde ja lisätietoa: <http://www.linnanmaki.fi/lasten-paivan-saatio>

Hei, olen Kaarina 65v.
Liikuntarajoitteisena yksin eläjänä
näen ihmisiä yhä harvemmin.

Onnekseni asukasyhdistykseni
toiminta kehittyi monipuolisemmiksi
ja saan palvelut nykyään kotiini.

11.2 Yhdistysten perustamat yhteiskunnalliset yritykset

Yhdistykset voivat perustaa yrityksen, jota ohjaa yhteiskunnallinen tehtävä. Oululainen Ektakompus Oy www.ektakompus.fi on esimerkki asukasyhdistysten ja Oulun kaupungin perustamasta osakeyhtiömuotoisesta yrityksestä, joka tarjoaa koti- ja hoivapalveluita. Yrityksen pitkän tähtäimen yhteiskunnallisena tehtävänä on työllistämisen. Ektakompus Oy:lle on myönnetty Yhteiskunnallinen yritys-merkki.

11.3 Yksityisten ihmisten perustamat yhteiskunnalliset yritykset

Yksityisten ihmisten perustamille yhteiskunnallisille yrityksille on luonteenomaista yrittäjän/yrittäjien vahva halu vaikuttaa liiketoiminnan avulla yhteiskuntaan. Esimerkiksi Siikajoella toimivan Perhekoti VillaNuttu Oy:n www.villanuttu.fi pääasiallinen missio on turvata sijoitettujen lasten ja nuorten kasvua ja kehitystä siten, että he voivat aikuistuuksaan aloittaa oman itsenäisen, mielekkään ja vastuullisen elämän. Pitkällä tähtäimellä VillaNuttu haluaa vaikuttaa sukupolvelta toiselle periytyvän huono-osaisuuden katkaisemiseen. VillaNuttu Oy:lle on myönnetty Yhteiskunnallinen yritys-merkki.

12. Yhteiskunnallisen yrityksen liikeidea

Yhteiskunnallisen yrityksen liikeidean muotoilussa keskeistä on halu tuottaa positiivisia yhteiskunnallisia vaikutuksia liiketoiminnan avulla.

Tämä yhdistää kaikkia yhteiskunnallisia yrittäjiä. Liikeidea voi liittyä esimerkiksi ihmisten hyvinvointiin ja terveyteen, ympäristöön, palveluiden saatavuuteen, nuorisotyöttömyyden ja

syрjätymisen ehkäisemiseen jne.

- Miten esimerkiksi tuotettaisiin kestäväällä tavalla tulevaisuuden sosiaali- ja terveyden huollon palveluita niin, että ne olisivat kaikkien saatavilla?
- Miten kehitetään ympäristöystävällisiä ratkaisuja energiantuotantoon?
- Millaisella toiminnalla voidaan vaikuttaa nuorisotyöttömyyttä ja syrjäytymistä ehkäisevästi?
- Miten toimivat tulevaisuuden älykkäät kaupungit ja yhteisöt?

Mahdollisuuksia ja tilaa sosiaalisille innovaatioille ja yhteiskunnalliselle yritys-toiminnalle on paljon. Leimallista yhteiskunnallisten yritysten liikeideoille on asiakaskeskeisyys, arjen innovatiivisuus ja positiivisten yhteiskunnallisten vaikutusten tuottaminen. Alla muutamia Suomalaisen Työn Liiton sivuilta poimittuja esimerkkejä yhteiskunnallisten yritysten liikeideoista:

"Ilolla Unelmatehdas Oy (Espoo) tarjoaa ikääntyville ihmisille joustavia työmahdollisuuksia muun muassa Digikonkarit-konseptin kautta. Pidentämällä työuria yritys pyrkii omalta osaltaan nostamaan kokonaistyömäärän tarjontaa ja parantamaan huoltosuhdetta."

"Taito Myymälät Oy (Jyväskylä) edistää suomalaisen käsi- ja taideteollisuuden menestystä. Yritys koordinoi Taito shop -myymälöiden ketjua, joissa myydään käsi- ja pienteollisesti valmistettuja suomalaisten käsityöyritysten ja käsityöläisten tuotteita. Yritys kehittää myymälöiden markkinointiyhteistyötä ja henkilöstön yhteistoimintaa."

"Kierrätysverkko Oy (Riihimäki) on yritys, jonka tavoitteena on verkottaa suomalaiset kierrätyskeskukset yhteisellä verkkokauppa-alustalla ja näin tehostaa tavaroiden uudelleenkäyttöä. Toimiva maanlaajuinen kierrätyskeskusten verkosto luo uusia ansaintamahdollisuuksia pienyrityksille ja helpottaa käytetyn tavaran luovuttamista kierrätykseen sekä käytetyn tavaran ostamista."

"Mifuko Oy (Helsinki) tuottaa Keniassa eettisesti kierrätysmateriaaleista valmistettuja laukkuja, koruja ja kenkiä. Mifuko työllistää liikuntarajoitteisia, HIV-positiivisia, katunuoria ja yksinhuoltajaitejä. Tarkasti valvotut työpajat maksavat heille säännöllistä palkkaa, jolloin heikommassa asemassa olevat käsityöläiset voivat suunnitella tulevaisuuttaan. Yritys on myös löytänyt uusia markkinoita perinteisellä tekniikalla valmistetuille tuotteille ja auttaa näin säilyttämään paikallisia käsityöperinteitä."

♥ Nämä ja muita esimerkkejä löydät Suomalaisen Työn Liiton sivuilta:

<http://www.avainlippu.fi/liiton-merkit/yhteiskunnallinen-yritys/kaikki-merkkirytykset>

Seuraavassa kappaleessa esitellään lastensuojelutyöhön erikoistuneen VillaNuttu Oy:n toimintaa ja yhteiskunnallista vaikuttavuutta. VillaNuttu Oy sai Yhteiskunnallinen yritys-merkin syyskuussa 2013.

13. Yhteiskunnallinen yritys – VillaNuttu Oy

Siikajokinen VillaNuttu Oy sai syyskuussa 2013 Yhteiskunnallinen yritys-merkin Suomalaisen Työn Liitolta ja liittyi muiden Yhteiskunnallinen yritys-merkin haltijoiden joukkoon.

Miia Rautio ja Juha Kylli VillaNutusta kertovat, että yritys on toiminut Siikajoen Paavolassa vuodesta 2004 lähtien. Toiminnan lähtökohtana on ollut yrityksen perustamisesta lähtien vahva arvosuhteisuus. Yrityksen perustajien Riitta ja Helena Häkkinen elämäntilanne ja arvomaailma haastoi heitä tekemään merkittävää ja yhteiskunnallisesti arvokasta työtä. Aito auttamisen halu innosti keskittymään lastensuojelutyöhön. VillaNuttu tarjoaa laadukkaita lastensuojelun sijais- ja avohuollon palveluja sekä perhetyön palveluja.

VillaNutun pääasiallinen missio on turvata sijoitettujen lasten ja nuorten kasvua ja kehitystä siten, että he voivat aikuistuuksaan aloittaa oman itsenäisen, mielekkään ja vastuullisen elämän. "Ydintavoite on etsiä tie, jota lapsi ja hänen perheensä ovat valmiita yhdessä kulkemaan. Samalla autamme lasta sopeutumaan yhteiskuntaan ja sen erilaisiin oikeuksiin ja velvollisuuksiin. Erittäin tärkeää on auttaa perheitä arjen sujumisessa. Esimerkiksi Villiksen "Nanny" -toiminta tarjoaa apua perheen kaaoksen kesyttämiseksi. "Nanny" yhdessä perheen kanssa kokoaa, sanoittaa, rajoittaa ja on koordinaattorina, kun tarvitaan järeämpiä aseita perheen arjen tasapainon löytämiseksi. "Meillä arki on arvokasta" Miia Rautio ja Juha Kylli tiivistävät yrityksen tärkeimmät arvot. "Arvokkaaseen arkeen kuuluvat vuorovaikutus ja ratkaisukeskeisyys, oikeus tulla kuulluksi ja nähdyksi, yksilöllisyys ja yhteisöllisyys sekä koulutus", he jatkavat.

Yhteiskunnallinen yritys työllistää 15 henkilöä Siikajoen Paavolassa ja monimuotoistaa maanviljelyvoittoista elinkeinorakennetta. Yrityksen toiminnassa käytetään paikallisia palveluita ja halutaan omalla toiminnalla vaikuttaa maaseudun elinvoimaisuuteen.

Työhyvinvointia ylläpidetään mm. tarjoamalla pätevää työnohjausta henkilöstölle, Smartum-liikuntaseleleillä, tarjoamalla työntekijöille ja lapsille ratsastustunteja paikallisella ratsastustallilla. Työntekijöillä on oikeus käyttää myös normaalin työterveyshuollon lisäksi erikoislääkäripalveluita. "Luottamus työntekijöiden omaan päätöksentekokykyyn lisää työssä viihtyvyyttä ja hyvinvointia", kiteyttää Miia Rautio.

Villiksessä on myös kaikenkarsaisia kavereita – mm. Uma-koira, Vappu-kissa ja Antti-vuohi, joita yhdessä kasvatetaan että hoidetaan. Eläimet ovat luonnostaan sosiaalisia ja terapeuttisia sekä osoittavat rakkauttaan ja kiintymystään hoitajaansa kohtaan ehdoitta. Näin lapsi voi kokea itsensä rakastetuksi ja tarpeelliseksi. Eläinten kouluttamisen ja hoitamisen avulla lapset saavat itselleen myös onnistumisen kokemuksia sekä oppivat kärsivällisyyttä ja johdonmukaisuutta.

VillaNutun Miia Rautio, Juha Kylli ja Uma-koira

Muiden yhteiskunnallisten yritysten tapaan yli puolet liiketoiminnan voitosta ohjautuu yhteiskunnallisen tehtävän hoitamiseen – VillaNutun tapauksessa lasten ja nuorten hyvinvointiin sekä perhetyöhön. Tällä hetkellä kehitetään toimintamalleja, esimerkiksi sijaisperheiden arkea tukemaan.

Yhteiskunnallinen yritys-merkillä VillaNuttu Oy haluaa tuoda liiketoimintamalliaan läpinäkyvämmäksi ja kertoa, että liiketoiminta on väline tehdä hyvää.

"Olemme suomalainen luomu-yritys, joka tekee laadukasta työtä ja jossa sekä henkilöstöllä että asiakkailta on hyvä olla. Tuntuu hyvältä myös tietää, että verorahat jäävät omalle alueellemme", tiivistävät Kylli ja Rautio.

Puhuminen auttaa aina
Vuoropuhelu ja ratkaisukeskeisyys

Rajat on rakkautta
Huolenpito, yhteiset säännöt ja turvallisuus

Ei oppi ojaan kaada
Opiskelu turvaa itsenäisen elämän

Tulla nähdyksi ja kuulluksi
Yksilöllisesti ja osallistaen

Perhe ja ihmissuhteiden jatkuvuus
Tavoitteena perheen jälleenyhdistäminen

Usko unelmiin
Ne kantavat eteenpäin

14. Suomalaisen Työn Liiton Yhteiskunnallinen yritys-merkki

Suomalaisen Työn Liiton Yhteiskunnallinen yritys – merkki on väline viestiä yritystoiminnan positiivisista yhteiskunnallisista vaikutuksista sekä yritys- että julkissektorin asiakkaille, kuttajille ja muille sidosryhmille. Merkki myönnetään hakemuksesta yritykselle, jonka liiketoimintamalli noudattaa Suomalaisen Työn Liiton määrittelemiä yhteiskunnallisen yrityksen kriteereitä. Yhteiskunnallinen yritys –merkin saaneiden yritysten joukossa on monenkokoisia ja useilla eri toimialoilla toimivia yrityksiä.

♥ Tutustu merkkiin ja lue lisää: <http://www.avainlippu.fi/yhteiskunnallinen-yritys>

14.1 Merkin hyödyt yritykselle ja asiakkaalle

Nyky-yhteiskunnassa asiakkaat, työntekijät ja muut sidosryhmät ovat entistä kiinnostuneempia yritystoiminnan vaikutuksista ympäristöön ja yhteiskuntaan. Yhteiskunnallinen yritys – merkin avulla yritys viestii siitä, että se:

- on perustettu ratkomaan yhteiskunnallisia ongelmia
- käyttää suurimman osan (yli 50 %) voitostaan yhteiskunnallisen tavoitteensa edistämiseen
- yrityksen omistajat ovat sitoutuneet yrityksen yhteiskunnallisiin tai ekologisiin tavoitteisiin

♥ Lähde: <http://www.avainlippu.fi/yhteiskunnallinen-yritys>

14.2 Yhteiskunnallinen yritys merkin myöntämiskriteerit

Kelpoisuusvaatimukset:

- I. Pääkonttori Suomessa
- II. Y-tunnus
- III. Liikevaihtoa vähintään yhdeltä tilikaudelta

Toimikunta voi myöntää merkin tapauskohtaisesti yhdeksi vuodeksi yritykselle, jolla ei ole vielä osoittaa yhden tilikauden liikevaihtoa, jos muut edellytykset täyttyvät.

Ennen Yhteiskunnallinen yritys- merkin hakemista kannattaa tutustua merkin myöntämiskriteereihin ja sääntöihin. Alla on Suomalaisen Työn Liiton internet-sivuilta lyhennetty kuvaus Yhteiskunnallinen yritys-merkin ensisijaisista myöntämiskriteereistä.

Ensisijaiset kriteerit:

1. Yhteiskunnallisen yrityksen ensisijainen tarkoitus ja tavoite on yhteiskunnallisen hyvän tuottaminen.

Yhteiskunnallisen yrityksen toiminta-ajatus liittyy tietyn yhteiskunnallisen tai ympäristöllisesti kestävä kehityksen tavoitteen toteuttamiseen ja / tai yhteiskunnallisen- tai ympäristöongelman ratkaisemiseen. Yhteiskunnallisen tavoitteen tulisi käydä ilmi yhtiöjärjestyksestä, säännöistä tai vastaavasta asiakirjasta. Muussa tapauksessa yrityksen täytyy esittää toimikunnalle suunnitelma siitä missä muodossa ja missä aikataulussa (kuitenkin vuoden sisällä hakemuksen jättämisestä) yrityksen yhteiskunnallinen tavoite kirjataan yhtiöjärjestykseen tai sääntöihin.

2. Rajoitettu voitonjako

Yhteiskunnalliset yritykset käyttävät suurimman osan voitostaan toiminta-ajatuksensa mukaisen yhteiskunnallisen hyvän tuottamiseen joko kehittämällä omaa toimintaansa tai lahjoittaen sen toiminta-ajatuksensa mukaisesti.

Yrityksen on sijoitettava vähintään 50 % voitostaan toiminta-ajatuksensa mukaiseen yhteiskunnallisen hyvän edistämiseen, oman yhteiskunnallisen hyvän tuottamiskapasiteettinsa kasvattamiseen, järjestö- tai säätiöomisteisten yritysten tapauksessa takaisin omistajatahon yleishyödyllisen toiminnan kehittämiseen tai paikallisyhteisön kehittämiseen. Voitonjaon rajoituksen tulisi käydä ilmi yhtiöjärjestyksestä tai säännöistä. Muussa tapauksessa yrityksen täytyy esittää toimikunnalle suunnitelma missä muodossa ja missä aikataulussa (kuitenkin vuoden sisällä hakemuksen jättämisestä) rajoitettu voitonjako kirjataan yhtiöjärjestykseen tai sääntöihin.

3. Liiketoiminnan avoimuus ja läpinäkyvyys

Avointen ja läpinäkyvien toimintatapojen noudattaminen tukee yrityksen toiminnan vaikutusten osoittamista ja antaa asiakkaille, rahoittajille sekä muille sidosryhmille mahdollisuuden arvioida itse sen toimintaa. Yhteiskunnallisten yritysten on suositeltavaa alkaa soveltamaan yhteiskunnallisten vaikutusten arviointimenetelmiä omaan toimintaansa, jolleivät ne sitä jo tee. Läpinäkyvyyden

ja avoimuuden puuttuessa yrityksen toimintakulttuuria, tuotantotapoja tai sen toiminnan vaikutuksia on mahdotonta arvioida.

Toissijaiset kriteerit:

- Työntekijöiden osallistuminen ja vaikuttaminen yrityksen päätöksentekoon mukaan lukien työntekijäomisteisuus
- Yhteiskunnallisen vaikuttavuuden ja tuotettujen yhteiskunnallisten vaikutusten mittaaminen
- Heikossa työmarkkina-asemassa olevien työllistäminen

(Yhteiskunnallisen yrityksen toimikunta pyytää tarvittaessa lisätietoa.)

♥ Lähde:

<http://www.avainlippu.fi/liiton-merkit/kayttoikeuden-hakeminen/yhteiskunnallinen-yri-tys-merkin-saannot>

♥ Merkin myöntämisperusteet ja yksityiskohtaisemmat säännöt löytyvät Suomalaisen Työn Liiton internet-sivuilta, osoitteesta:

<http://www.avainlippu.fi/liiton-merkit/kayttoikeuden-hakeminen/yhteiskunnallinen-yri-tys-merkin-saannot>

14.3 Merkin hakeminen

Merkkiä haetaan sähköisellä lomakkeella, joka löytyy osoitteesta: <http://www.avainlippu.fi/liiton-merkit/kayttoikeuden-hakeminen/yhteiskunnallinen-yri-tys-merkin-hakemus> Ennen hakulomakkeen täyttämistä kannattaa tutustua huolellisesti kriteereihin ja sääntöihin.

Yhteiskunnallinen yritys – merkki voidaan myöntää Suomalaisen Työn Liiton jäsenyritykselle. Suomalaisen Työn Liiton jäsenhakemuksen ja Yhteiskunnallinen yritys-merkin hakemuksen voi tehdä samanaikaisesti, jos yritys ei vielä ole jäsen. Jäsenmaksun voit laskea kätevästi jäsenmaksulaskurilla, joka löytyy osoitteesta: <http://www.avainlippu.fi/suomalaisen-tyon-liitto/jasenmaksulaskuri>

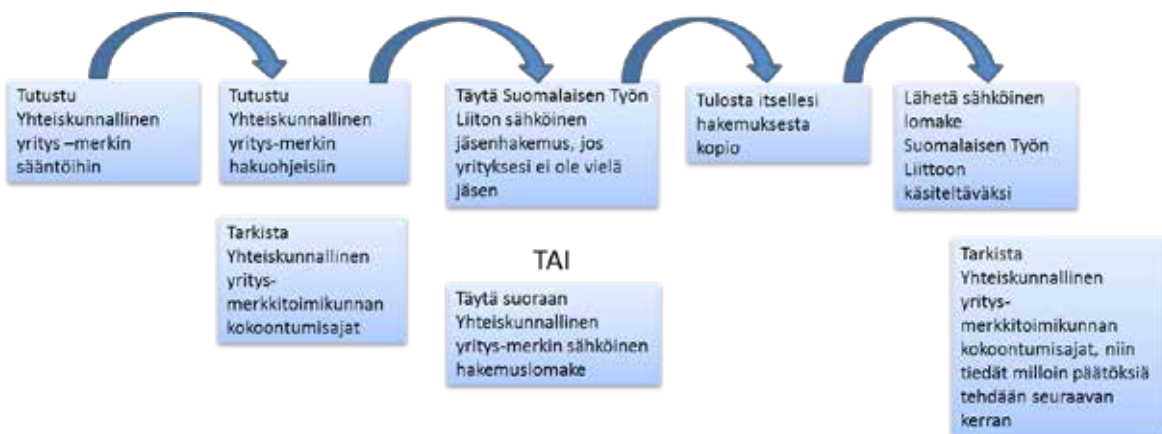
Merkin myöntämisestä päättää Yhteiskunnallinen yritys-merkkitoimikunta, jonka kokoonpano ja kokoontumisajat ovat nähtävissä osoitteessa: <http://www.avainlippu.fi/suomalaisen-tyon-liitto/organisaatio/yhteiskunnallisen-yrityksen-toimikunta>. Merkki voidaan myöntää yritykselle, joka täyttää merkin säännöissä kuvatut myöntämisperusteet.

Sähköisessä hakulomakkeessa täytetään yrityksen perustiedot ja selvitetään miten yritys täyttää yhteiskunnallisen yrityksen kriteerit:

- Miten yhteiskunnallisen hyvän tuottamisen tavoite näkyy yrityksen toiminnassa
- Millaisille kohderyhmille pyritään tuottamaan positiivisia vaikutuksia
- Miten rajoitettu voitonjako on määritelty

Kaikki hakulomakkeen tiedot käsitellään luottamuksellisesti. Osa vastauksista julkistetaan avoimuuden ja läpinäkyvyyden periaatteiden mukaisesti siinä tapauksessa, että yritykselle myönnetään Yhteiskunnallinen yritys – merkki. Julkistettavat tiedot on yksilöity ja niistä mainitaan erikseen hakemuslomakkeessa. Hakemuslomakkeeseen liitetään edellisen tilikauden tilinpäätös. Itselle kannattaa tulostaa hakemuksesta kopio, sillä hakemuksen lähettämisen jälkeen se menee Suomalaisen Työn Liittoon käsiteltäväksi.

Yhteiskunnallinen yritys-merkin hakeminen pähkinänkuoressa:

♥ Lisätietoa merkistä ja sen hakemisesta Suomalaisen Työn Liitosta:
www.avainlippu.fi/yhteystiedot

Seuraavassa yritysesimerkissä kerrotaan innovatiivisesta, oululaisesta, nuoresta yrityksestä Qlu Oy:stä, joka liiketoiminnallaan toteuttaa tärkeää yhteiskunnallista tehtävää esteettömän kuuntelu ympäristön mahdollistamiseksi. Nuori Qlu Oy on yksi niistä oululaisista hyvinvointiteknologiaan erikoistuneista yrityksistä, joiden liiketoiminnalle on tarvetta ja yrityksen ratkaisujen avulla voidaan mahdollistaa huonokuuloisten tasa-arvoista, aktiivista roolia yhteiskunnassa ja estää syrjäytymistä sekä eristäytymistä.

15. Qlu Oy - Esteetön kuuntelu ympäristö on kaikkien oikeus

Kuulovammaisena kuulevien joukossa

Kuulovammainen kohtaa kuuntelu ympäristön esteellisyden päivittäin eri tilanteissa esim. työpaikoilla, asiointipalveluissa jne. Kuulovammaisen henkilön tarpeita ei aina huomioida julkisessa rakentamisessakaan ja suurimpia ongelmia ovat induktiosilmukoiden puute ja huonot kuunteluolosuhteet asiakaspalvelupisteissä. Aina ei myöskään huomata hyödyntää vaihtoehtoisia tapoja informaation tarjoamiseen esimerkiksi tekstinäyttöillä.

<http://www.kuulokynnys.fi/kuulokynnys/kuunteluymparisto/>

Huonokuuloisten tarpeista lähtevää innovatiivista liiketoimintaa

Qlu Oy on Oulussa toimiva **Mikko Hahon** ja **Juha Nikulan** omistama tuore yritys. Yrittäjät haluavat innovaatiollaan ja liiketoiminnallaan vaikuttaa huonokuuloisten ihmisten elämänlaadun paranemiseen ja luoda mahdollisimman esteettömiä kuuntelu ympäristöjä. Liiketoiminnan taustalla ovat Mikko Hahon omakohtaiset kokemukset toimimisesta huonokuuloisena kuulevien joukossa sekä

jo aiemmin tehty matkapuhelinten kehitystyö myös huonosti kuulevien tarpeita vastaavaksi. Juha Nikula tuli toimintaan mukaan Oulun Yritystakomolla, jossa Mikko kehitteli uutta liikeidea ja innostui asiasta.

Yrittäjien liiketoiminnan yksi osa-alue perustuu siihen, että kartoittamalla tiloja - esim. konserttisalit, konferenssitilat ja julkiset asiointipalvelut - voidaan tehdä näkymätön näkyväksi eli graafisesti mallintaa, millä alueilla huonokuuloisen voi kiinteästi asennetun induktiosilmukan ja kuulokojeensa avulla kuulla parhaiten. Esimerkkinä huonokuuloisen henkilö, joka käyttää kuulokojetta ja on aikeissa varata lipun konserttiin. Konserttisaliin on asennettu kiinteä induktiosilmukka. Qlu Oy:n tekemän kartoituksen perusteella voidaan konserttisalin istumakarttaan graafisesti mallintaa, missä induktiosilmukka toimii parhaiten ja näin tarjota myös huonokuuloiselle asiakkaalle paras mahdollinen kuunteluelämys.

Edellä kuvattu palvelu on pieni osa yrityksen liiketoimintaa. Yrittäjät palvelevat asiakkaita paitsi tekemällä tilojen kartoituksia myös suunnittelemalla ja asentamalla induktiosilmukoita ja etsimällä hyviä teknisiä ratkaisuja selkeän kuulemisen mahdollistamiseksi. Teknisten ratkaisujen kannalta kokonaisuuden suunnittelu eli hyvien äänentoistojärjestelmien ja induktiosilmukan valinta sekä hyvä akustiikka ovat ratkaisevia. Parhaimmillaan kokonaispalvelujen tarjoaminen toteutuu uudistilojen rakentamisessa. Silloin Qlu voi olla mukana alusta asti selkeän kuulemisen asiantuntijana suunnittelemassa parhaan mahdollisen ratkaisun esteettömän kuuntelu ympäristön mahdollistamiseksi. Yrityksen palveluratkaisut palvelevat myös normaalikuuloisia sillä esim. induktiosilmukkaa voivat hyödyntää myös kuulevat.

Qlu Oy:n yrittäjät Mikko Haho ja Juha Nikula

Yrittäjät kiteyttävät liiketoiminnan yhteiskunnallista arvopohjaa ”Yrityksemme tarjoamien ratkaisujen avulla voidaan mahdollistaa huonokuuloisten tasa-arvoista, aktiivista roolia yhteiskunnassa ja estää syrjäytymistä sekä eristäytymistä. Haluamme vaikuttaa siihen, että huonokuuloiset voivat osallistua normaalisti arjen toimintaan työelämässä, opinnoissa ja vapaa-ajalla.”

Liiketoiminnan kasvupolulla

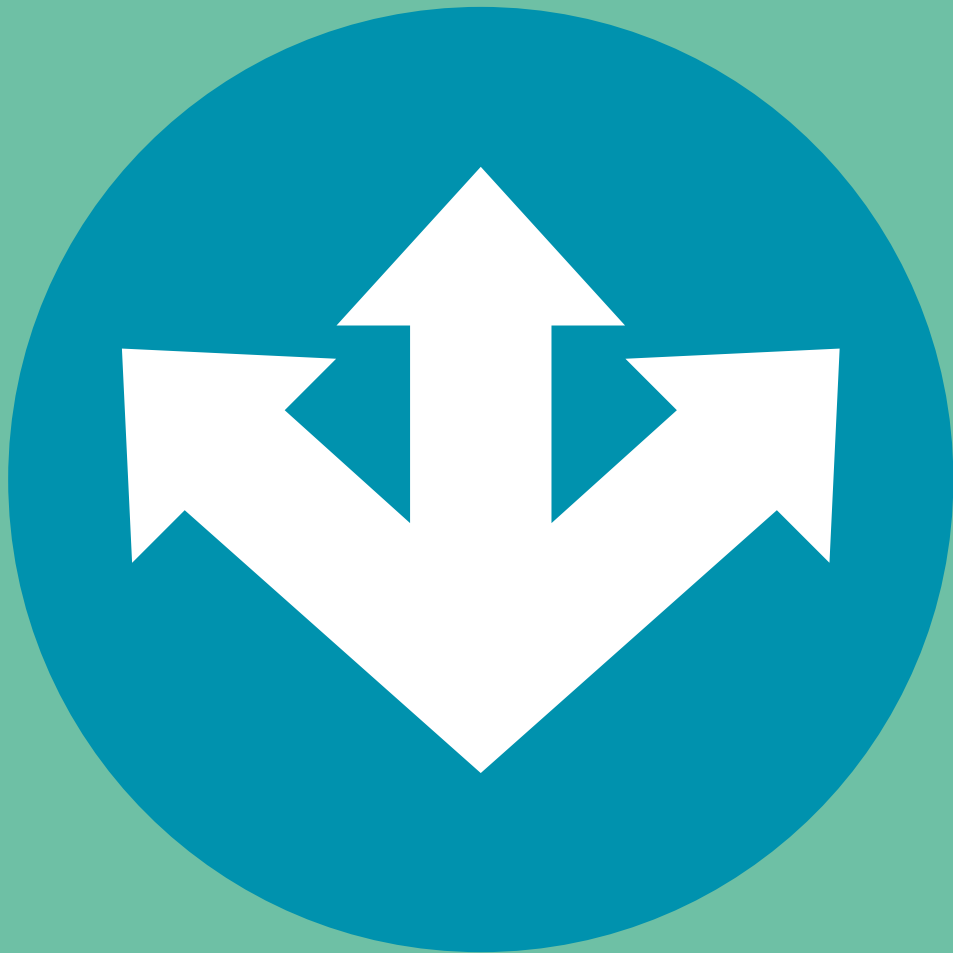
Yrittäjien tavoitteena on kasvattaa liiketoimintaa niin, että yritys tekee n. 10 meur liikevaihtoa vuonna 2020 ja puolet liikevaihdosta tulee kansainvälisestä kaupasta. Oma organisaatio halutaan pitää suomalaisena, yrittäjien omissa näpeissä sekä kevyenä ja palveluntarjoajiksi etsitään partneriyrityksiä. Tällä hetkellä yrityksessä työskentelee yhteensä 5 henkilöä ja ilahduttavaa on, että yrittäjät ovat palkanneet nuoria tekijöitä avukseen maailmanvalloitukseen.

Yrittäjät kertovat, että kehitteillä on jo uusiakin ideoita nykyisen ydinliiketoiminnan rinnalle.

Oletko koskaan ajatellut, että pelkästään Suomessa arvioidaan olevan jonkinasteinen kuulon alenema noin 750 000 suomalaisella? Noin 300 000 henkilöä saisi hyötyä kuulokojeen käytöstä ja säännöllisesti kuulukojetta käyttäviä on noin 50 000 henkilöä.

♥ Lähde: <http://www.kuuloliitto.fi/fin/kuulo/huonokuuloisuus>

MITEN SUOMESSA VOIDAAN EDISTÄÄ YHTEISKUNNALLISEN YRITYKSEN LIIKETOIMINTA- MALLIN LEVIÄMISTÄ?

16. EU-politiikka

EU-politiikassa ja toimenpiteissä yhteiskunnallinen yrittäjyys on nostettu keskeiseksi edistettäväksi teemaksi. Vuonna 2011 lanseerattu Social Business Initiative sisältää 11 toimenpide-ehdotusta yhteiskunnallisen yrittäjyyden edistämiseksi. Toimenpide-ehdotukset vaihtelevat yhteiskunnallisen yrityssektorin kartoittamisesta rahoitukseen ja strategiseen suunnitteluun liittyviin toimenpiteisiin.

EU:ssa yhteiskunnallisella yrittäjyydellä nähdään olevan suuri potentiaali esimerkiksi köyhyyden vähentämisen, vähähiilisen talouden edistämisen ja työllisyyden hoidon alueilla.

♥ Lähteitä ja lisätietoja:

Eurooppa 2020

http://ec.europa.eu/europe2020/index_fi.htm

Social Business Initiative

http://ec.europa.eu/internal_market/social_business/index_en.htm

GECES asiantuntijaryhmä

http://ec.europa.eu/internal_market/social_business/expert-group/index_en.htm

17. Rahoituksen kohdentaminen

Tällä hetkellä yhteiskunnallisen yrityksen liiketoimintamallin mukaan toimiville yrityksille on tarjolla samat rahoitusinstrumentit kuin mille tahansa yritykselle. Nähtävissä on kuitenkin suuntaus, jolla sijoittamisen vastineeksi tavoitellaan taloudellisen tuoton lisäksi myös todennettavissa olevia yhteiskunnallisia vaikutuksia.

Sitran Suomessa lanseeraamalla termillä vaikuttavuussijoittamisella tarkoitetaan sellaista sijoitustoimintaa, jolla tuoton lisäksi tavoitellaan myös yhteiskunnallisia vaikutuksia. Vaikuttavuussijoittamisen tarkoituksena on löytää yksityisiä rahoittajia hankkeisiin, joiden avulla pyritään esimerkiksi vähentämään työttömyyttä tai työkyvyttömyyttä. Osa sijoitusalan ammattilaisista pitää missionaan muuttaa maailmaa keskittämällä rahavaroja ja innovaatioita ympäristö- sekä sosiaali- ja terveysongelmien ratkaisuun maailmanlaajuisesti.

Vaikuttavuussijoittaminen on aina tarkoituksellista ja positiivinen yhteiskunnallinen vaikutus on toiminnan tarkoitus - ei tahaton seuraus. Vaikuttavuussijoittamiseksi luettavaa toimintaa on harjoitettu pitkään, vaikka termi onkin vielä nuori. Mikrorahoitus ja tuettu asuntotuotanto tietyille sosiaaliryhmille ovat tästä esimerkkejä.

♥ Lisää aiheesta mm. Sitran internet-sivuilla: www.sitra.fi

18. Sosiaalisten kriteerien käyttö julkisissa hankinnoissa

Julkisia hankintoja tehdään Suomessa vuosittain n. 22,5 miljardilla eurolla. Julkisilla hankinnoilla on merkittävä rooli suomalaisessa yhteiskunnassa ja kansantaloudessa (Mielonen, 2013). Pelkästään kuntien julkisten hankintojen työllisyysvaikutukset ovat suuruusluokassa 80 000 henkilötyövuotta (Lith, 2011) Suurten kuntien hankinnat — Yksityisten tavara- ja palveluostojen merkitys suurissa kaupungeissa, Helsinki: Kauppakamari. 2011).

Sosiaalisesti vastuullisia julkisia hankintoja sekä sosiaalisten hankintakriteerien käyttöä Oulun kaupungin hankinnoissa käsittelevät seuraavissa kappaleissa 18.1 ja 18.2. Antti Honkarinta ja Saila Lehto Vastuulliset hankinnat työllisyyttä ja kestävää kehitystä edistämässä -projektista. Projektia rahoittavat Pohjois-Pohjanmaan liitto ja Oulun kaupunki.

18.1. Sosiaalisesti vastuulliset julkiset hankinnat

Yhteiskuntavastuulla on perinteisesti tarkoitettu lainsäädännön vähimmäisvaatimukset ylittävää vastuuta esimerkiksi ympäristöstä, työntekijöistä, kuluttajista, lähiyhteisöistä ja sidosryhmistä. Vastuullisuuden määritelmää voidaan kehittää siten, että vastuulliset organisaatiot tunnistaisivat omalle toiminnalleen olennaiset sidosryhmänsä ja kävisivät niiden kanssa vuoropuhelua yhteisten ongelmien ratkaisemiseksi. Valtioneuvoston yhteiskuntavastuun periaatepäätös rakentuu käsitykselle yhteiskuntavastuusta eri toimijoiden vastuuna omista yhteiskunnallisista vaikutuksistaan.

Julkisilla tahoilla ja yrityssektorilla on kummallakin oma vastuunsa yhteiskunnasta. (Valtioneuvoston periaatepäätös yhteiskuntavastuusta syksyllä 2012). Julkishallinnon vastuulla ovat monet yhteiskunnan keskeiset tehtävät. Julkisyhteisöt käyttävät merkittäviä rahasummia useilla aloilla hankintoihinsa, jolloin ne voivat merkittävästi vaikuttaa siihen, mitä tuotteita ja millaisia palveluja markkinoilla tarjotaan. Koska julkisyhteisöjen hankinnoilla voidaan vaikuttaa markkinoihin ja yksityiseen kulutukseen, on perusteltua, että julkisyhteisöt tarkastelevat hankintojensa vaikutuksia myös laajemmin siihen yhteiskuntaan, josta ne kantavat vastuuta. (Ihalainen, 2013, Sosiaalisesti vastuulliset hankinnat –opas, 5.)

Tehdessään hankintoja julkinen toimija pohtii, kuinka saada parasta mahdollista vastinetta verorahoille, joilla tavaroita ja palveluita ostetaan. Keskustelu kokonaistaloudellisuudesta on laajentunut käsittämään tuotetun tavarun ja palvelun ohella myös hankinnasta seuraavat muut yhteiskunnalliset vaikutukset. Sosiaalisesti vastuullisilla julkisilla hankinnoilla tarkoitetaan hankintoja, joissa sosiaaliset näkökulmat on huomioitu ja joissa sosiaaliset ja taloudelliset näkökulmat vahvistavat toisiaan. (Sosiaaliset näkökulmat julkisissa hankinnoissa –opas, 2011, 15-17.)

Viime aikoina on ryhdytty käyttämään termiä ”vastuulliset hankinnat”, joka kuvaa laajemmin asian sisältöä kuin termi ”sosiaaliset kriteerit”. Vastuullisuus voi pitää sisällään niin sosiaalisia, taloudellisia kuin ekologiakiakin näkökohtia. Vastuulliset hankinnat –käsite voidaan siis nähdä sosiaalisten kriteerien yläkäsitteenä.

Käytännössä sosiaalisesti vastuullisten julkisten hankintojen toteuttaminen tarkoittaa sitä, että hankintayksikkö ottaa huomioon hankinnassaan sosiaalisia näkökohtia. Hankintayksiköt voivat edistää huomattavasti kestävästä kehitystä käyttämällä ostovoimaansa valiten sellaisia tavaroita ja palveluja, joilla on myönteisiä sosiaalisia ja yhteiskunnallisia vaikutuksia. Sosiaalisia näkökohtia huomioidessaan hankkija voi saavuttaa toiminnassaan useamman kuin yhden tavoitteen kerrallaan tai onnistua hankkimaan parempia ja innovatiivisempia palveluja kansalaisille. Hankinnat voivat siis toimia strategisena työkaluna julkiselle sektorille sen tavoitellessa tuloksia esimerkiksi työllisyyden, paikallistalouden tai nuorisotakuun hoidossa. (Sosiaaliset näkökulmat julkisissa hankinnoissa –opas, 2011, 15-17.)

Hankinnoissa hyödynnettävät sosiaaliset näkökulmat voivat liittyä esimerkiksi:

- työllisyysmahdollisuuksien luomiseen mm. nuorille, pitkäaikaistyöttömille, ikääntyneille, vammaisille ja osatyökykyisille.
- tasa-arvoisiin ja turvallisiin työoloihin sekä oikeudenmukaiseen palkkaukseen.
- kansallisen lainsäädännön ja työehtosopimusten noudattamiseen.
- sosiaalisen yhdenvertaisuuden tukemiseen mm. parantamalla vähemmistöryhmien omistamien tai heitä työllistävien yritysten edellytyksiä osallistua julkisiin hankintoihin.
- palveluiden tai tavaroiden saavutettavuuteen ja esteettömään käyttöön.
- eettiseen kauppaan ja Reiluun kauppaan.
- yritysten liiketoiminnan toteuttamiseen niin, että ne huomioivat ympäristönäkökulmat ja sosiaaliset näkökulmat laajemmin kuin laissa edellytetään.
- ihmisoikeuksien kunnioittamiseen, edistämiseen ja väärinkäytöltä suojeluun.
- pienten ja keskisuurten yritysten sosiaalisesti vastuullisiin hankintoihin osallistumisen turvaamiseen.

(Sosiaaliset näkökulmat julkisissa hankinnoissa –opas, 2011, 15)

Sosiaalisia näkökohtia voidaan ottaa huomioon useilla eri tavoilla ja useissa eri hankintamettelyn vaiheissa. Yhtenä vaihtoehtona hankintayksiköt voivat ottaa huomioon työllistämiseen liittyviä näkökohtia asettamalla sopimusehdoissa sopimuskumppanilleen veloitteen työllistää esimerkiksi osatyökykyisiä tai pitkäaikaistyöttömiä henkilöitä. (Sosiaalisesti vastuulliset hankinnat –opas, 2013, 9, 27-29)

18.2 Vastuulliset hankintakriteerit Oulun kaupungin hankinnoissa

Oulun kaupunki on tehnyt edelläkävijöiden joukossa valmistelua sosiaalisten hankintakriteerien edistämiseksi. Oulun kaupunginvaltuusto päätti jo vuonna 2007, että hankintatoimeen valmistellaan ohjeistus sosiaalisten kriteerien käyttöönottamiseksi. Ohje sosiaalisten kriteerien käytöstä hankinnoissa valmistui vuonna 2008. Sosiaalisten kriteerien käyttö nivottiin Oulussa hyödyntämään muun muassa työllisyyden edistämistä, joten ne huomioitiin yhtenä keinona Oulun työllisyyden toimenpideohjelmassa vuonna 2009 ja vuonna 2011 Työllisyyden edistämisen kolmikanta –toimenpideohjelmassa.

Oulun kaupungin hankintapoliittisessa ohjelmassa vuonna 2011 todettiin, että: ”Erialaisten yhteiskuntavastuuseen ja sosiaalisiin kriteereihin liittyvien näkökohtien huomioonottaminen on mahdollista julkisissa hankinnoissa ja nämä näkökohdat voivat saada lähitulevaisuudessa lisää painoarvoa. Lisäksi julkisten hankkijoiden hankinnoissaan käyttämät sosiaaliset näkökulmat saattavat avata markkinoita yhteiskunnallisille yrityksille tukien näin uusien yhteiskunnallisten yritysten syntyä.”

Vuonna 2013 Oulun kaupunginvaltuuston hyväksymässä työllisyysohjelmassa 2013–2016 vastuullisten hankintakriteerien käytöstä mainittiin seuraavasti: ”Kehittämällä kaupungin hankintatoimintaa ja käyttämällä mahdollisuuksien mukaan vastuullisia hankintakriteereitä, voidaan tukea myös paikallisten pienten ja keskisuurten yritysten mahdollisuuksia menestyä kilpailussa suurten toimijoiden ohella. Tämä tukisi alueen pk-yritysten liiketoimintaa ja toisi alueelle lisää työtä.”

Vastuullisten kriteerien käytön mahdollisuudet julkisissa hankinnoissa ovat ennen kaikkea poliittinen ja strateginen valinta. Nämä hankintojen tekemisen lähtökohdaksi asetetut valinnat ovat pohja kriteerien kehittämislle ja hyödyntämiselle käytännön tasolla. Oulun kaupungin hankintakäsikirjassa 2013 ohjeistetaan kaupungin virastoja, laitoksia ja liikelaitoksia sosiaalisten kriteerien käyttömahdollisuuksista.

Oulun kaupungissa tehtyjä pilotteja työllisyyteen liittyvien sosiaalisten hankintakriteerien käytöstä on tehty kaksi kappaletta:

Siivouspalveluiden kilpailuttaminen

— Sosiaalisia hankintakriteereitä otettiin vähäisissä määrin huomioon siivouspalveluita kilpailutettaessa. Sosiaalisten kriteerien huomioimisen taustalla oli valtuustoaloite, jonka mukaan siivouskohteiden kilpailuttamisen yhteydessä päätettiin selvittää sosiaalisten työpaikkojen sisällyttäminen tarjouspyyntöihin. Siivouspalveluiden kilpailutus oli EU-kynnysarvon ylittävä. Sen pisteytyksessä hinnan osuus oli 70 % ja muiden tekijöiden 30 %. Tarjouspyyntöön asetettiin laatuksiteerit siten, että pisteytyksessä annettiin etua sosiaaliseen työllistämiseen sitoutuville palveluntuottajille.

Tarjouspyynnössä työllistämiseen liittyvät kriteerit oli asetettu seuraavasti: ”Tarjouksen tekijän valmiudet sosiaaliseen työllistämiseen: palkatusta / palkattavasta henkilöstöstä on sosiaalisista yrityksistä annetun lain (1351/2003) 1 §:n määritelmän mukaan vajaakuntoisia tai pitkäaikaistyöttömiä”:

- vähintään 30 % (2 pistettä)
- 10–30 % (1 piste)
- alle 10 % (0 pistettä).

(Sosiaalisten vaikutusten mittaaminen ja hyödyntäminen opas 2007, 9-10.)

Rakennuksen purku-urakka

— Sosiaalisia kriteerejä käytettiin toisella tapaa rakennuksen purku-urakassa. Vaatimus tukityöllistettyjen palkkaamisesta hankkeeseen perustui kaupunginhallituksen tekemään päätökseen, jossa kehoitettiin kaikkia kaupungin hallintokuntia ja liikelaitoksia sosiaalisten hankintakriteereiden käyttöön hankinnoissa.

Työllistämismäärä asetettiin tarjouspyynnön voittavalle yritykselle sopimukseen liittyväksi vaatimukseksi: ”Urakoitsijan on työllistettävä kohteeseen vähintään yksi työtön työnhakija jonka työpanos on kohdistuttava pääosin, kuitenkin vähintään 50%, purku-urakkaan liittyvään työhön. Urakoitsijan tulee luotettavasti näyttää toteen tukityöllistettyjen henkilöiden palkkaaminen ja työskentely urakkakohteessa urakan aikana, kuitenkin viimeistään ennen viimeisen urakkaa koskevan maksuerän maksamista tilaajan toimesta urakoitsijalle. Urakoitsijan on luovutettava tilaajalle kopiot TE -hallinnon yrittäjälle myöntämästä palkkatukipäätöksestä. Tilaaja toivoo, että tukityöllistetty olisi alle 25-vuotias.”

Kyseisten tarjouskilpailujen myötä ei vielä juurikaan ole voitu vaikuttaa työllisyyden edistämiseen liittyviin tavoitteiden hoitamiseen Oulun kaupungissa, mutta näistä saatiin hyviä kokemuksia mallien jatkokehittämistyötä varten.

Myönteistä oli se, että palveluntuottajien suhtautuminen työllistämistä koskeviin kriteereihin on ollut positiivista. Lisäksi on opittu, että niiden hankintojen, joissa työllistämiseen liittyviä sosiaalisia kriteereitä asetetaan, tulee olla riittävän pitkäkestoisia tai volyymiltään suuria tai hyvin työvoimaintensiivisiä, jotta työllistämismäärä voidaan kohtuullisesti palvelun/tavaran tuottajan toimesta täyttää.

Huomioitava on myös se, että työllistämiseen liittyvät sosiaaliset kriteerit eivät sovellu kaikkiin hankintoihin, vaan hankinnan kohde on suunniteltava huolella. Mikäli hankinnat nähdään osana aktiivista työllistämiskriteeriä on työllistämiskriteerit arvotettava riittävän korkealle. Tällöin ne palveluntuottajat, jotka kantavat osaltaan reilummin yhteiskuntavastuuta esimerkiksi pitkäaikaistyöttömien työllisyyden edistämiseen tai nuorisotakuun toteuttamiseen liittyen, saavat toiminnalleen riittävän painotuksen ja arvostuksen myös julkisten hankintojen kilpailutuksissa.

19. Yhteiskunnalliseen yritystoimintaan liittyvä tutkimus

Yhteiskunnallisen yritystoiminnan tutkimusverkosto FinSERN (Finnish Social Enterprise Network) viestii ja kokoaa kotimaisesta ja kansainvälisestä tutkimuksesta. FinSERN kehittää ja ylläpitää suhteita alan tutkijoihin ja tutkimusverkostoihin sekä kartoittaa tutkimuksen rahoitusmahdollisuuksia.

FinSERN järjestää vuosittain opinnäytetyökilpailun yhdessä Suomalaisen Työn Liiton kanssa, jossa paras yhteiskunnallista yritystoimintaa käsittelevä opinnäytetyö palkitaan tuhannen euron palkkiolla.

FinSERN kuuluu kansainväliseen EMES-verkostoon, joka kokoaa yhteiskunnallisesta yritystäjyydestä kiinnostuneita tutkijoita yhteen.

Yhteiskunnallisen yritystoiminnan tutkimusyhteistyötä kehitetään Pohjois-Pohjanmaalla yhteistyössä Diakonia-ammattikorkeakoulun, FinSERN:in, Oulun kaupungin, Oulun Seudun Ammattikorkeakoulun ja Oulun yliopiston Martti Ahtisaari Instituutin kanssa.

♥ Lisätietoa FinSERN:istä: www.finsern.fi

♥ Lisätietoa EMES-verkostosta: <http://www.emes.net/what-we-do/>

LOPUKSI

Tämän kirjasen laatiminen oli mahdollista EAKR:n / Pohjois-Pohjanmaan Liiton, Oulun kaupungin ja Diakonia-ammattikorkeakoulun tuella.

Kiitos Antti Honkarinnalle, Terhi Laineelle, Saira Lehdolle ja Kimmo Neekulalle osallistumisestanne kirjoitustyöhön. Kiitos VillaNuttu Oy:lle ja Qlu Oy:lle inspiroivista yritys esimerkeistä.

♥ Vieraile myös internet-sivuillamme <http://www.diak.fi/tyoelama/hankkeet/yyrittajays> ja tykkää meistä Facebookissa www.facebook.com/yyritysoulu

♥ Tutustu Diakin monipuoliseen koulutus- ja palvelutarjontaan osoitteessa www.diak.fi

Oulussa 12.3.2014

Sari Vilminko,

Diakonia-ammattikorkeakoulu Oy

Lähteet:

Liiketoimintasuunnitelman laatiminen <https://www.liiketoimintasuunnitelma.com/>
Business Kitchen www.businesskitchen.fi
Diacor <http://www.diacor.fi/hyvaa-tekeva-diacor/yritystiedot.html>
Ektakompus Oy <http://www.ektakompus.fi>
Finnveran yrittäjät <http://finnvera.fi/static/yritystiedot/>
GRLI-verkosto (Globally Responsible Leadership Initiative) <http://www.grli.org/>
Kuuloliitto, Kuulokynnys <http://www.kuulokynnys.fi/kuulokynnys/kuunteluymparisto/>
Invesdor <https://www.invesdor.com/en>
Kuuloliitto <http://www.kuuloliitto.fi/fin/kuulo/huonokuuloisuus/>
Leader-toimintaryhmät <http://www.maaseutu.fi/fi/index/leader/toimintaryhmat.html>
Nuoret Yrittäjät <http://nuoretyrittajat.fi/>
Linnanmäen lastensuojelutyö <http://www.linnanmaki.fi/index.php/lastensuojelutyo/>
Luostarinen, S., Kinnunen K. ja Eskola S. (toim., 2011): Sosiaaliset näkökulmat julkisissa hankinnoissa – lähtökohtia, kokeuksia ja mahdollisuuksia http://www.espinno.fi/index.php/download_file/view/108/1/
Lumituuli <http://www.lumituuli.fi/node/6>
Oikeusministeriö, Uusi osuuskuntalaki <http://oikeusministerio.fi/fi/index/ajankohtaista/tiedotteet/2013/06/osuuskuntalakiuudistuuensivuodenalusta.html>
Oulun Yritystakomo www.yritystakomo.fi
Pohjois-Pohjanmaan Yrittäjät <https://www.yrittajat.fi/pohjoispohjanmaanyrittajat>
Qlu Oy <http://www.qlu.fi>
Sitra www.sitra.fi
Sosiaalisten vaikutusten mittaaminen ja hyödyntäminen: http://www.sosiaalinenyritys.fi/service.cntum?serviceType=document&documentName=118222/Tee-ma+Sosiaaliset_vaikutukset_2007.pdf
Suomalaisen Työn Liitto www.avainlippu.fi
Suomalaisen Työn Liiton Avainklubi <https://www.avainklubi.fi/>
Suomen Parhaat Työpaikat kilpailu ja tutkimus: <http://www.greatplacetowork.fi/index.php>
Suomen Yrittäjät <http://www.yrittajat.fi/fi-FI>
Suomen Yrittäjät <http://www.yrittajat.fi/fi-FI/yritystoiminnanabc/yhteiskuntavastuu/>
Starttiraha http://www.mol.fi/mol/fi/04_yrittaminen/05_starttiraha/
Työ- ja elinkeinoministeriö (2013): Opas Sosiaalisesti vastuulliset hankinnat http://www.tem.fi/files/38066/Opas_Sos.hankinnat_ccx.PDF
Valtioneuvoston periaatepäätös yhteiskuntavastuusta 2012: http://www.tem.fi/files/35049/vnp_yhteiskuntavastuu_2012.pdf
Vauraus Suomi Oy <http://www.vauraus.fi/>
Venture Bonsai <https://www.venturebonsai.com/>
VillaNuttu Oy <http://www.villanuttu.fi>
Uusyrityskeskukset www.uusyrityskeskus.fi
Yhteiskunnallisen yritystoiminnan tutkimusverkosto <http://www.finsern.fi>
Yritys-Suomi verkkopalvelu www.yrityssuomi.fi
Yritys-Suomen liiketoimintasuunnitelmatyökalut aloittavalle ja jo toimivalle yritykselle <http://lts.yrityssuomi.fi/rest/index>

Yritysvastuun raportoinnin ensiaskeleet, tietopaketti pk-yrityksille

https://www.tem.fi/files/32543/Yritysvastuun_raportoinnin_ensiaskeleet.pdf

Yritysvastuuverkosto FIBS <http://www.fibsry.fi/fi/>

Yrityksen perustamisopas

http://www.perustamisopas.fi/sites/perustamisopas.fi/files/Perustamisopas_2014_web.pdf

YTJ www.ytj.fi

Kirjallisuus:

Merenmies, J., Kostilainen, H. (toim., 2007): Sosiaalisten vaikutusten mittaaminen ja hyödyntäminen. Diakonia-ammattikorkeakoulu / Sosiaalisen yrittäjyyden kansallinen teematyö -projekti.

Mielonen, 2013. Työtä julkisilla hankinnoilla – Kansainvälisistä toimintatavoista mallia Suomeen

Lith, 2011. Suurten kuntien hankinnat — Yksityisten tavara- ja palveluostojen merkitys suurissa kaupungeissa, Helsinki: Kauppakamari

Orava, 2009. Living lab toiminta Suomessa. Aluekeskusohjelman verkostojulkaisu 3/2009. Innovaatio ja osaaminen – verkosto. Seinäjoen Teknologiakeskus Oy. Vaasa

Ratkaisuja yhteiskunnallisiin ongelmiin

Avoimuus

Työhyvinvointi

Positiivisten yhteiskunnallisten vaikutusten tuottaminen

Liiketoiminnan voitosta suurin osa positiivisten yhteiskunnallisten vaikutusten tuottamiseen

Asiakaslähtöisyys

Innovatiivisuus

Paikallistalouden tukeminen

Yhteiskunnallisen vaikuttavuuden ja vaikutuksen mittaaminen

Työntekijöiden osallistuminen ja vaikuttaminen yrityksen päätöksentekoon

Kestävä kehitys

Heikossa työmarkkina-asemassa olevien työllistäminen

Vähähiilinen talous